

ORTAÇAĞ'DA ADİYAMAN BİBLİYOGRAFYASI

*Emin DALMIŞ**

Öz

Anadolu'nun birçok farklı şehrinde büyük uygarlıklar kurulmuştur. Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan Adiyaman ili de önemli uygarlıkların kurulduğu bu merkezlerden biridir.

Ortaçağ'da Adiyaman önemini hudut şehri olarak devam ettirmiştir. Şehrin belirli dönemlerde birçok farklı devletin idaresinde kalması yoğun bir şekilde çatışma alanı olmasına neden olduğundan burası ile ilgili yazılı kaynaklar maalesef oldukça zayıftır. Dolayısıyla şehirden Ortaçağ kaynaklarında daha ziyade dolaylı olarak bahsedilmektedir. Adiyaman'la ilgili kitap, makale, sempozyum ve tez çalışmaları incelendiğinde, şehir ile ilgili yapılan araştırmaların en fazla arkeoloji ve sanat tarihi alanlarında yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir. Osmanlı hâkimiyetinde iken şehirle ilgili verilerin artmaya başlaması sebebiyle şehrin bu dönemi hakkında araştırmaların arttığı anlaşılmaktadır.

Adiyaman'ın tarih öncesi, ilk ve ortaçağ tarihlerinin yanı sıra Osmanlı dönemi hakkında tez, bildiri, makale, kitap ve kitap bölümlerinin bibliyografyaları ayrı başlıklar halinde ele alındı. Araştırma Adiyaman ve çevresinin tarihi hakkında akademik ve bilimsel çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için müracaat edecekleri kaynakları bulma konusunda önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyografya, Adiyaman, Arkeoloji, Ortaçağ.

THE MEDIEVAL ADIYAMAN BIBLIOGRAPHY

Abstract

Great civilizations were established in many different cities of Anatolia. Adiyaman province, located in the Southeast Anatolian region, is one of these centers.

In the Middle Ages, Adiyaman continued its importance as a border city. The fact that the city was under the domination of many powers in certain periods made it difficult to obtain the resources related to this place. Therefore, the city is mentioned indirectly in medieval sources. When the books, articles, symposiums and thesis studies about Adiyaman were examined, it was determined that the most researches on the city were archeology and art history studies. Due to the fact that the data about the city began to increase during the Ottoman rule, the Ottoman state period made studies widespread.

In addition to Adiyaman's prehistoric, first and medieval histories, the bibliographies of theses, papers, articles, books and book chapters about the Ottoman period were discussed under separate headings. The research is important for researchers who want to do academic and scientific studies on the history of Adiyaman and its surroundings, in finding the resources to apply.

Keywords: Bibliography, Adiyaman, Archaeology, Medieval.

GİRİŞ

Anadolu şehirlerinin birçoğunun kadim geçmişleri vardır. Adiyaman da bunlardan biridir. Adiyaman ilinin tarihi kaynakları tarih öncesi dönem ve İlkçağ'da Hitit'lere ait kalıntılara kadar gittiği tespit edilmiştir (Demirkent, 1977: 232). Bölgede hâkimiyet kuran devletler sırasıyla; Hititler, Hurriler, Kummuh, Asur, Medler, Persler, Kommagene, Roma, Bizans, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Artuklular, Zengîler, Eyyûbîler, Moğollar, Memlûkler, Dulkadiroğulları ve Osmanlı devleti şeklinde belirtilebilir. (Taştemir, 1999: 1). Söz konusu Adiyaman'la ilgili yapılan bibliyografya çalışmasında en fazla arkeolojik ve sanat tarihi çalışmalarının olduğu tespit edilmiştir. Şehir önemini Ortaçağ'da sınır şehri olarak korumakla birlikte şimdiki ilçeleri olan Besni, Samsat, Kâhta ve Gerger'in de önemli kaleler oldukları ve bu yerlerle ilgili çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Ancak Adiyaman ile ilgili kaynakların elde edilmesinde çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştır. Bunun sebebi de Adiyaman'ın

Ortaçağ'da sürekli dönemin yönetimleri arasında el değiştirmesi neticesinde kaynaklarda daha ziyade dolaylı anlatımlarla zikredilmiş olmasıdır.

Adıyaman Üniversitesi'nin kurulmasıyla birlikte üniversitenin akademik personelleri ve öğrencilerinin şehrin tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomi gibi pek çok alanda çalışma yapmaları teşvik edilmiştir. Şehrin tarih ve kültür çalışmalarının henüz az miktarda olması araştırma sırasında yaşanan zorluklardan biri olduğunu belirtmek gerekir.

Bu bibliyografya çalışması, "taranan bibliyografya" kısmında görüleceği üzere; konu ile ilgili kitaplar, dergiler, kütüphane katalogları taranarak hazırlanmıştır. Çalışmada şehir hakkındaki kayıtlı eserlerin eksiksiz tespitine çalışılmış, ancak yabancı eserlerin doğrudan araştırma konusu ile ilgisine dikkat edilerek bibliyografya taraması yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Adıyaman Coğrafyası

Adıyaman dört farklı kültürün kesiştiği kavşak noktasında yer alır. Nitekim kuzey ile güneyi, doğu ile batı arasında bir geçit konumunda olan Adıyaman ili, İran ile Anadolu'nun, Küçük Asya ile Mezopotamya'nın, Karadeniz ile Kafkasya'nın yollarının kesiştiği yerdedir (Karlıağa, 2008: 17-18) İslâm fetihlerinden sonra Adıyaman Hisn-ı Mansur ismiyle meşhur olmuştur. Adıyaman isminin menşei hakkında çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Cumhuriyet'in ardından şehir "Adıyaman" ismiyle resmen anılmıştır (Taştemiş, 1-2; Halaçoğlu, 1988: 377).

Adıyaman, Güneydoğu Anadolu bölgesinin Orta Fırat bölümünde yer almaktadır ve kuzeyinde Toros dağlarının devamı olan Malatya dağları, doğusunda Diyarbakır ve Şanlıurfa, güneyinde Şanlıurfa ve Gaziantep, batısında ise Kahramanmaraş ile çevrilidir. Darkot, 1964: 454) İlin kuzey kesiminin bir bölümü Doğu Anadolu sınırlarına dâhildir. Doğu ve güneyinden Fırat nehri ve Atatürk Barajı ile çevrilidir. Şehir 2600 metre yüksekliğinde dağ silsileleri ile kuşatılmıştır.

Ayrıca Adıyaman ve Kâhta ovaları, Fırat'a akan Kâhta, Göksu ve Ziyaret çayları ile bölünmüşlerdir (Özkan, 1993: 66) Merkez ilçe dâhil 9 ilçesi ile 406 köyü vardır. İlçeleri Merkez, Besni, Çelikhan, Gerger, Gölbaşı, Kâhta, Samsat, Sincik ve Tut'dur. Adıyaman ilinin yüzölçümü 7.614 km², göller ile 7.871 km² olup denizden yüksekliği 725 metredir. Adıyaman'ın kuzeyine doğru dağların yükselmesiyle Doğu Anadolu iklimi görülürken, güney kesiminde Güneydoğu Anadolu iklimi, batısında ise kısmen Akdeniz iklimi görülmektedir (Sucu, 1993: 17). Adıyaman ovası, dağlar ile doğu rüzgârlarından korunmuş olup kışları pek sert geçmesine rağmen çok soğuk değildir. Yazın çöl sıcaklığına giren şehir, kışın yağışların eksikliğinden dolayı kurak ve zirai faaliyetlerin gelişmesine engel olmuşsa da, özellikle GAP ile Adıyaman ovası sulanarak gayet verimli bir duruma gelmiştir. Darkot, 1964: 464; Halaçoğlu, 1988: 377-378).

İKİNCİ BÖLÜM

2. Adıyaman Tarihi Kaynakları

2.1. Tarih Öncesi ve Tarihi Dönemlere İlişkin Arkeolojik Kalıntılar

Adıyaman'daki arkeoloji kazıları genel olarak tarih öncesi dönemleri kapsamaktadır. Bu tarihlendirmeler M.Ö. 12.000'lere kadar dayanmaktadır. Dolayısıyla bölgede ekseriyetle Tarih Öncesi arkeolojik kazıları yapılmıştır. Ancak miladi I. asır dönemine ait arkeolojik kazılar da bunların yanında belirtilebilir. Adıyaman'da bulunan arkeolojik kalıntıları ve bunların özelliklerini şu şekilde listeleyebiliriz:

Ancos Eski Taş: Kummuh dönemine ait yazıtlar vardır. I. Antiokhos M.Ö. I. yy. dönemine ait yazıtlar vardır.

Nemrut: Hellenistik Dönem (M.Ö. 306-162).

Palanlı Mağarası (M.Ö. 12.000-10.000): Paleolitik çağ, Neolitik ve Bronz çağı

Samsat: Kalkolitik çağ, Tunç çağı, Geç Hitit, Pers Dönemi, Hellenistik, Roma, Bizans, Ortaçağ (İslam devletleri hâkimiyet dönemleri)

Gerger Kalesi: Hellenistik, M.S. 10'dan sonra Bizans hâkimiyeti, Selçuklular, Artuklular, Moğollar, Memlûk ve Osmanlı Devleti

Karakuş Tümülüsü: M.Ö. 36-21

Sofraz Küçük Tümülüsü: M.Ö. 2-4. Yüzyıllara kadar gömü yapılmış.

Sesönk (Dikili taş) Tümülüsü: yılları çok net değil, üst yapısı ve sütunları Geç Hellenistik özelliği gösterir.

Cendere Köprüsü, Göksu Köprüsü: Antik Roma döneminin eserleridir.

Arsemia: Hellenistik Dönem (Kalesi Memlûk Dönemine kadar gelir).

2.1.1. Adıyaman Tarihi ile İlgili Arkeoloji Kaynakları

Acar, G. (2004). Nemrud. Ankara: Öncü Basımevi.

Ahmet, A. (2010). Adıyaman Yüzey Araştırması. Adıyaman: Doğu Matbaacılık.

Akın, N. (1993). "Osman Hamdi Bey, Asarı-ı Atika Nizamnamesi ve Dönemin Koruma Anlayışı Üzerine", Osman Hamdi Bey ve Dönemi Sempozyumu, 17-18 Aralık 1992, Tarih Vakfı, Altan Matbaası, İstanbul.

Akoğlu, G. (2011). "Deterioration of Nemrut Sandstone and Development of Its Conservation Treatment", Continuing Ph.D Thesis, Graduate Program in Restoration, Department of Architecture, Middle East Technical University, Ankara.

Akurgal, M., Şahin and Vettters . (1991). "Kommagene Araştırmaları I: Epigrafica Anatolica.

Barnes, A., Sapsford, D.,J., Dey, M., Williams, K.P., (2009). Heterogeneous Fe (II) Oxidation and Zetapotential, Journal of Geochemical Exploration, 100, 192-198.

Başgelen, N. (2000). Havadan Nemrut. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Başgelen, N. (2003). Nemrut Dağı, Keşfi, Kazıları, Anıtları, Tanrılar Dağı Nemrut / Mountain of the Gods. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

- Başgelen, N. (1998). Tanrılar Dağı Nemrut/Mountain of the Gods, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bingöl, O. (2003). Samosata I. Theos Antikhos Sarayı, Ankara: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Bozkurt, D. (2022). Çanak Çömleksiz Neolitik Dönemde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Görülen İnsan Betimlemeleri, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21 (1), 22-40.
- Caner S. E. N. Güney B. A., Akoğlu K. G., Caner E., Ergenç D., Dincer A. Ş. (2011). Development of Repair Mortars for the Ruined Stone Towers in Perge Archaeological Park Site, *Conservation of stone in Parks, Gardens and Cemeteries*, Paris.
- Cimok, F. (2010). Kommagene Nemrut, İstanbul: Akel Yayınevi.
- Çoban, M. Nemrut Kommagene, Adıyaman: Mezopotamya Kültür Yayınları.
- Goell, T., "Nimrud Dagh", *Archaeology* 5, 136-144, 1952.
- Goell, T. (1961). "Throne Above the Euphrates", *National Geography*, 390-406.
- Grant, F. C. (1953). *Hellenistic Religions: The Age of Syncretism*. New York: Liberal Arts press.
- Güçhan, N. Ş. (2011). "The Kommagene Nemrut Conservation and Development Program: An Approach to the Conservation Problem of Nemrut Dağ Tumulus", in: E. Winter (ed.), *Von Kummuh nach Telouch. Archäologische und Historische Untersuchungen in Kommagene. Dolichener und Kommagenische Forschungen IV. Asia Minor Studien 64*, Bonn. 309-339.
- Güçhan, N. Ş. (2011). "ODTÜ Nemrut Dağı Tümülüsü'nün korunması için Çalışıyor", *ODTÜ'lü Dergisi*, (8) 46-50.
- Güçhan, N. Ş. Kabasakal Coutignies, S., (2007). "Kommagene- Nemrut Dağı Tümülüsü ve Anıtları Araştırma Arşiv oluşturma, belgeleme ve 1/200 ölçekli Çevre Düzenleme Avan Projesi Üretimi ve Uygulama Projesi

- Teknik İhale Dökümanı Hazırlanması Projesi Raporu”, ODTÜ-KNKGP, 704 sayfa, Yayınlanmamış Rapor.
- Güçhan, N. Ş. (2011). Keynote speaker: “Conservation of relationship between place and context: Mount Nemrut Tumulus”, in Book of Conference Abstracts: BHICOP- The 4th International Conference on Hazards and Modern Heritage: The Importance of Place, 151-156.
- Hawkins, J. D. (1975). “Von Kummuh nach Kommagene”, *Antike Welte*, (6) 5-10.
- Hellenkemper, H. (2000). “Kommagene im Mittelalter, ed. J.Wagner, Göttkönige am Euphrat. Neue Ausgrabungen und Forschungen in Kommagene”. Sonderband AW, 115-121
- Hoepfner, W. (2000). “Arsameia am Nymphaios und der Allgötterkult Antiochos I. Schriften, Bilder und Säulen als Zeugnisse spathellenistischer Kultur”, *Gottkönige am Euphrat*, 56-73.
- Honigman, E. (1963). “Kommagene”, *Paulys Realencyclopädie*, Reprinted, Stuttgart, Alfred Druckenmüller 978-990.
- Kökten, K. (1947). “1945 yılında Türk Tarih Kurumu Adına yapılan Tarih Öncesi Araştırmaları”, *Bellelen* (11/43), 466-471.
- Mourato, S. Özdemiroğlu, E., Hett, T., Atkinson, G., (2004). “Pricing Cultural Heritage: A New Approach to Managing Ancient Resources” *Worlds Economics*, Vol. 5, No: 3.
- Oates, J. (2004). *Babil*, (Çev.: F. Çizmeli). Ankara.
- Osman Hamdi Bey, Osgan Efendi. (1987). 1883, Le Tumulus de Nemrud Dagh, Neziha Başgelen (Yay. Haz.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları
- Özirili, Y. (2020). “Adıyaman Müzesi’nde Bulunan Bir Grup Lenger”, *Iğdır University Journal of Social Sciences*. (22) 19, 237-255.
- Ramsay, W. M. (1890). *The Historical Geography of Asia Major*, Royal Geography Society Supplementary Papers 4. London: Murray.

- Rawlinson, George, (1875). The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World. 3 vols. Chicago: Bedford, Clarke.
- Roesch, K. (1975). "Kommagene-das Land ubi ferrum Nascitur". AW6, 15-17.
- Sanders, D.H. (1996). Nemrud Dağı The Hierothesion of Antiochos I of Commagene, Volume I-II, Indiana Eisenbrauns: Winona Lake.
- Sullivan, R. D. (1975). "Die Stellung der Kommagenischen Königdynastie in den Herrscherfamilien der Hellenistischen Staatenwelt", AW 6, 31-46.
- Summers, G. & D. & French, D., (1991). "1990 Adıyaman Yüzey Araştırması", IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 505-522.
- Şahin, S. (1992). "Nemrut-Dağ Jeofizik Ölçümlerinin Arkeolojik Açidan Değerlendirilmesi", X. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 121-133.
- Şahin, S. (2011). "Nemrut-Dağ 1989 Çalışmaları ve Genel Sorunları", IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 193-201
- Şahin, S. (2004). "Sahipsiz Kültür Mirasımız Nemrud Dağ", Bilim ve Ütopya, 26-31.
- Şahin, S. (1998). "Tanrılar Dağı Nemrut, Kommagene Ülkesi ve Tanrılar Tahtı Nemrut Dağ", İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Şahin, S. (1998). Tanrılar Dağı Nemrut, "Nemrut Dağı Tapınak Mezarındaki Büyük Kült Yazıtı Çevirisi", İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Şahin, S. (1988). "Nemrut-Dağ'a Yapılan Bir Keşif Seyahati ve Sonuçları", VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 11-15.
- Şahin, S. (1991). "Forschungen in Kommagene II: topographie", Epigraphica Anatolica 18, 110-115.
- Türer, A. Aktaş Erdem, Y. D., Şahin Güçhan, N. (2012). "Reverse Engineering Evaluation and Monitoring of Nemrut Monuments", International Journal of Architectural Heritage, forthcoming article.
- Velleius P. (1955). Historia Romanae Libri Duo, ed. W.Shibley (Loeb), London.

- Vergau, H. J. (1991) "Sunuş", Nemrut Dağı-Arkeolojide Yeni Yöntemler Sergisi kitapçığı.
- Waldis, J. (1920). Sprache und Stil der grossen griechischeninschrift vom Nemrud-Dagh in Kommagene (Nord-syrien). Heidelberg.
- Wisemann, D. J. (1991). "Babylonia, 605-550", CAH III-2, 229-230.
- Yükmen, B. (2002). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Dolmenleri Işığında Anadolu Megalitleri, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

2.1.2. Adıyaman Tarihi ile İlgili Modern Eskiçağ Tarihi Kaynaklar

- A.N. Sherwin-White. (1984). Roman Foreign Policy in the East, 168 B.C. to A.D. 1. London.
- Akurgal, E. (2002). Anadolu Kültür Tarihi, Ankara: Tubitak Yayınları.
- Alp, S. (1977). Hitit Çağında Anadolu, Ankara: Tubitak Yayınları.
- Anderson, J. G. C. (1922). "Pompey's Campaign Against Mithridates", JRS12, 99-105.
- Babelon, E. (1980). Les Rois de Syrie, d'Armenie et de la Commagene: Catalogue des monnaies grecques de la Bibliotheque Nationale. Paris: Rollin et Feuardent.
- Bedoukian, P. (1983). "Coinage of The Armenian Kingdoms of Sophone and Commagene", ANS, Museum Notes 28, 71-88.
- Braund, D. (1984). Rome and the Friendly King. The Character of the Client Kingship. New York.
- Ceram, C.W. (1992). Tanrıların Vatanı Anadolu, Çev. Esat-Nernin Erendor, 3. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Charlesworth, M.P. (2007). Trade Routes and Commerce of The Roman Empire, Oxford.
- Colledge, Malcolm, A. R. (1992). "Reviewed Works: Die Kommagenischen Kulturreformen unter König Mithradates I Kallinikos und seinem Sohne

- Antiochos I By Helmut Waldmann", Classical Works, Vol: 25, No: 2, 323-324.
- Cumont, Franz V. M. (1896) Textes et monuments figurés relatifs aux mysteres de Mithra. 2 vols. Bruxelles: Lamertin.
- Cumont, F. (1956). Mysteries of Mithra, Courier Dover Publications.
- Çoker, A. (derleyen). (1983). "Osman Hamdi ve Sanayi-i Nefise Mektebi", İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi 1983 Yayını, 28-29.
- Dignas, B. Filges, A. (1991). "Kommagene- Tarihi ve Kültürel Önemi", Nemrut Dağı-Arkeolojide Yeni Yöntemler, Vestfalya Arkeoloji Müzesi, Vestfalya Münster Müze Müdürlüğü ve Vestfalya-Lippe Bölge Birliği'nce (Bönen-Vestfalya. 7-18.
- Dittenberger, W. (1903). Orientis Graeci Iscriptiones Selectae. 2 vols. Leipzig: Hirzel.
- Dörner, F. K. Goell, T. (1963). Arsameia Nymphaios, Verlag Gebr. Mann, des Mithradates Kallinikos von 1953-1956, Istanbuler Forschungen 23, Verlag Gebr. Mann, Berlin. 305-307.
- Dörner, F. K. (1990). Nemrut Dağı'nın Zirvesinde Tanrıların Tahtları. (Çev.:Vural Ülkü). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Dörner, F.K. Naumann R. (1939). Forschungen in Kommagene, Forschungen Archäologischen Instituts Des Deutschen Reichen, Berlin.
- Dörner, F.K. (1991). "Nemrut Dağı", Arkeolojide Yeni Yöntemler. Vestfalya Müze Müdürlüğü. Vestfalya-Lippe Bölge Birliği, Bönen Vestfalya.
- Dörner, F.K. (1975). Antike Welt: Kommagene, Vontobel-Druck AG, Feld-meilen.
- Dromgoole, E.L. (1990). Walter, L.M., Iron and Manganese Incorporation into Calcite: Effects of Growth Kinetics, Temperature and Solution Chemistry, Chemical Geology, 311-336.
- Yıldırım, E. (2013). "Antikçağda Evliliklerle Kurulan Müttelikler". Ankara: Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, (1), 247-268.

- Erder, C. (2004). "Yabancılara Teslim Edilen Nemrut Dağı", *Bilim ve Ütopya Dergisi*, 32-35.
- Ergüler, Z.A. Ulusay, R. (2003). A Simple Test and Predictive Models for Assessing Swell Potential of Ankara. *Clay, Engineering Geology* 67, 331-352.
- ESEP, (2005). AB destekli GAP Bölgesinde Kültürel Mirası Geliştirme Programı, Güneydoğu Anadolu Kültürel Mirasın Korunması ve Turizmin Geliştirilmesi Planı.
- GAP-TETGP, (1999). "GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı ve Raporu", Yayınlanmamış Plan Raporu.
- Goell, T. (1967). "Samosata", *Archaeological Society of Staten Island News, Notes* 1.2: 1-3.
- Goell, T. (1974). "Samosata Archaeological Excavations, Turkey 1967". *National Geographic Society Research Reports*, 83-109.
- Griffiths, J, G. (1992). "Revised Works: Der Kommagenische Mazdaismus by Helmut Waldmann". *Classical Reviews*, Vol: 42, No: 2, 340-341.
- Gurney, O.R. (2001). *The Hittites*, çev. Pınar Arpaçay, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Güney, A. (2011). "Development of Pozzolan Lime Mortars for the Repair of Historic Masonry". Continuing Ph.D Thesis, Graduate Program in Restoration, Department of Architecture, Ankara: Middle East Technical University.
- Imhoof-Blumer, Friedrich, (1885). *Portratköpfe auf antiken Münzen hellenischer und hellenisierter Völker*. Leipzig: Teubner.
- Jacobs, B. (2000). "Das Heiligtum auf dem Nemrud Dağı. Zur Baupolitik des Antiochos I. Von Kommagene und seines Sohnes Mithridates II.", *Gottkönige am Euphrat*, 26-35.

- Jalabert, Louis and Mouterd , René, (1929). Inscriptions grecques et latines de la Syrie, Vol. 1, Commagene et Cyrrestique, No: 1-251. Paris: Geuther.
- Jones, A.H.M. (1937). The Cities of the Eastern Roman Provinces, Oxford.
- Kaya, M.A. (1998). "Anadolu'da Roma Egemenliği ve Pompeius'un Siyasal Düzenlemeleri". Tarih İncelemeleri Dergisi. (XIII), 163-173.
- Kaya, M.A. (2004). "Romalılar, Parthlar ve Armenia Krallığı (i.Ö.96-İ.S. 4)". Tarih İncelemeleri Dergisi. (XIX), 73-86.
- Kaya, M. A. (2012). Türkiye Tarihi ve Uygarlıkları. II: Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi ve Uygarlıkları, İzmir: İlya Yayınevi.
- Kinal, F. (1958). "Kargamış Şehri Tarihi hakkında", D.T.C.F. (16), 3-4.
- Kr ger, F. (1937). Orient und Hellas in den Denkmalern und Inschriften des K nigs Antiochos I. Von Kommagene, Haus Dallmeyer, Greifswalder Beitrage zur Literatur- und Stilforschung.
- Lieu, S.N.C. (1993). "Revised Works: Der Kommagenische Mazdaismus by Helmut Waldmann", Bulletin of The School of Oriental and African Studies, (46) 379-380.
- L tjen, H. Utecht, T. (1991). Nemrut Dağı, Arkeolojide Yeni Yöntemler. Vestfalya Müze Müdürlüğü, Vestfalya-Lippe Bölge Birliği, B nen Vestfalya.
- M. B lmer -Winter, E. (2011). Kommagene-Toros ve Fırat Arasındaki Tanrılar  lkesi ( ev. N. Naycı, Z. T. Yüncü vd.) İstanbul: Homer Kitabevi Yayınları.
- M.A. S. (2005). "Early Roman Rule in Commagene". Mavors-Institute for Ancient Military History, 1-19.
- Madran, E. (1997). Cumhuriyet'in ilk otuz yılında (1920-1950) Koruma Alanının  rg tlenmesi- II, METU Journal of Faculty of Architecture, (17) 75-97.
- Madran, E. (2002). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tutumlar ve Düzenlemeler: 1800-1950, Ankara: Middle East Teachnical University.
- Mayor, A. (2010). Mithradates,  ev. Gürkan Ergin, İş Bankası Yayınları, Ankara.

- McCool, S.F., Lime, D.W. (2001). "Tourism Carrying Capacity: Fantasy or Reality?", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 9, No. 5.
- Metzger, H. (1969). *The Ancient Civilization of Anatolia II*, Barrie&Jenkins, London.
- Ndmp-Udgp. (2002). "Nemrut Dağı Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı ve Raporu", Yayınlanmamış Plan Raporu.
- Norden, E. (1898). *Die Antike Kunstprosa vom VI. Jahrhundert v. Chr. Bis in die Zeit der Renaissance* 145, 197.
- O'Connor, C. (1993). "Roman Bridges", Cambridge University Press, Cambridge.
- Özgüç, N. (1985). "Samsat 1984 yılı Kazıları". VII. Kazı Sonuçları Toplantısı, 221-227.
- Sullivan, R.D. (1989). "Near Eastern Royalty and Rome, 100-30 BC", University of Toronto Press, London.
- Somuncu, M, Yiğit, T., Şahin Güçhan, N., Kabasakal Cougnites, S. (2007). "Türkiye'deki Dünya Miras Alanlarının Güncel Durumlarının Saptanması Raporu: NEMRUT DAĞI", UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Kültürel Miras İhtisas Komitesi, 78 sayfa.
- Taşdöner, K. (2014). "Augustus Dönemi'nde Armenia: Roma-Parth Hâkimiyet Mücadelesi" *Tarih Araştırmaları Dergisi*. (56), 55-77.
- Taşdöner, K. (2015). "Hellenistik Dönemin Küçük Bir Krallığı: Kommagene", *Tarih Okulu Dergisi*, (XXIII) s. 97-118.
- Taşdöner, K. (2012). "Romalı Triumvir Marcus Antonius'un Anadolu'da Siyasi Düzenlemeleri". *Tarih Araştırmaları Dergisi*, (31), 209-236.
- Dittenberger, W. (1997). (ed.), *OriensGraeci Inscriptiones Selectae. Supplementum Sylloges Inscriptionum Graecorum*. Vol. I, Libsae 1903.
- S.B. Downey- D.B. Sanders, "Nemrut Dagi. The Hierothesion of Antiochus I of Commagene". *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*.

2.1.3. Adıyaman Tarihi ile İlgili Antik Edebi Kaynaklar

- Appianos, (1955). *Historia Romana*. ed. H. White (Loeb), London.
- Arrianos, F. (2005). *İskender'in Seferi (Aleksandrou Anabasis)*. (Çev.: Furkan Akderin). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Caesar, BC, Caesar, (1967). *Bellum Civile (Civil Wars: Transl. J.F. Gardner)*. London: Penguin Books.
- Cicero, (1919). *Epistulae ad Atticum*. (Letters to Atticus, vol. I, with an English transl. By E.O. Winstedt). London: Loeb.
- Diadoros, (1947). *Bibliotheka*, (ed. T.E.). page, London: Loeb.
- Diod., Diodoros, (1967). *Diodorus of Sicily*. (with an English transl. by C.H. Oldfather). Loeb: London.
- Florus, (1966). *Epitome de Tito Livio*. ed. E.S. Forster (Loeb), London.
- Liv., Livius, (1967). *Ab Urbe Condita*. (Livy, From the Founding of the City, vol. XIII, ed. E.T. Page, translated by A.C.Schlesinger), London: Loeb.
- Plin. NH., Plinius, (1967). *Naturalis Historia*. (Pliny, Natural History, vol. I, whit an English transl. By H. Racham), London: Loeb.
- Plut. Ant., Plutarkhos, Marcus Antonius (Çev. M. Özaktürk), Ankara 1992.
- Plutarkhos,(2013). *Hayatlar Kimon-Lucullus*. (Çev.: Ayşen Sina). Ankara: Hel Yayıncılık.
- Plutarkhos, (1959). *Bioi Paralleloi (Plutarch's Lives IV: Alcibiades and Coriolonus-Lysander and Sulla*. (ed. T.E. Page, whit an English transl. by B. Perin), London: Loeb.
- Strabon, (1960). *The Geography of Strabo*. (Ed., with English Transl. by H.L. Jones), London: Loeb.
- Tacitus, (1976). *Historiae*. (The Histories: English transl. by K. Wellesley), London: Penguin Classics.

Tacitus, (1904). The Annals of Tacitus, Books I-IV., George Gilbert Ramsay (Trs.), London.

Velleius Paterculus, (1888). Historia Romana (transl. by J.S.Watson), New York.

Xenophon, (1939). Anabasis. (Çev. H. Örs). İstanbul: Remzi Kitabevi.

2.1.4. Ortaçağ'da Adıyaman İle İlgili Ana Kaynaklar

Alaaddin Melik Ata Cüveynî, (1988). Tarih-i Cühangûşa. I-III, (Çev.: Mürsel Öztürk). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ebû Şâme, (2002). Kitâbu'r-Ravzateyn fî Ahbâri'd-Devleteyn. II. (Nşr: İbrahim Şemseddin). Beyrut.

Ebû'l-Fidâ, İmâmeddîn İsmail b. Muhammed b. Ömer, (1840). Takvîmu'l-Buldân. (Nşr: M. Reinaud). Beyrut.

ed-Devadarî, Ebu Bekr b. Abdullah b. Aybek, (1971). Kenzu'd-Dürer ve Câmiu'l-Ğurer. VIII, (nşr: Ulrich Haarmann). Kahire.

el-Aynî, Bedreddîn Mahmud, (2010). İkdu'l-Cumân Fî Târîhi Ehli'z-Zemân. I, (nşr: Mahmud Rezak Mahmud). Kahire.

el-Belazuri, (1987). Fütuhu'l-Buldân, (Çev.: Mustafa Fayda). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

el-Makrîzî, Takiyyeddîn Ebî'l-Abbâs Ahmed b. Ali b. Abdi'l-Kâdir el Ubeydî, (1997). es-Sulûk Lima'rifeti Düvelü'l-Mülûk. VI, VII, (thk: Muhammed Abdülkâdir Atâ), Beyrut.

Evliya Çelebi, Mehmed bin Zilli Derviş, (1314). Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Yayınlayan: Ahmed Cevdet, İkdâm Matbaası, Dersaadet.

Gregory Abû'l Farac (Bar Hebraus). (1999). Abû'l Farac Tarihi. (Türkçeye Çev.: Ömer Rıza Doğrul). II, Ankara: TTK Yayınları.

İbn İyas el-Hanefî, Muhammed b. Ahmed, (1936). Bedâ'iu'z-Zuhûr fî Vekâi'î'd-Duhûr. III, (nşr: Paul Galle ve Muhammed Mustafa). İstanbul.

- İbn Kesîr, (2004). el-Bidâye ve'n-Nihâye fî Mülûki Mısır ve'l-Kâhire. VII, (thk:Muhammed Hüseyin Şemseddîn). Beyrut.
- İbn Şeddâd, (1991). el-A'lâku'l-Hatîra fî Zikri Umerâi'ş-Şâm ve'l-Cezîra. I,II, (nşr: Yahya Zekeryya Abbâre), Dimaşk.
- İbn Tağrîberdî, (1992). en-Nücûmu'z-Zâhire fî Mülûki Mısır ve'l-Kâhire. VII, (thk: Muhammed Hüseyin Şemseddîn), Beyrut.
- İbn-i Batuta, (1969). Seyahatname-i İbn-i Batuta Matbaa-i Amire, İstanbul.
- İbnü'l-Adîm, (trz.). Buğyetü't-Taleb fî Târîhi Haleb. I, (thk: Süheyl Zekkâr). Beyrut.
- İbnü'l-Esir, el- Cezerî, (1987). el-Kâmil fi't-Tarih Tercümesi, İslâm Tarihi. IX-XII, (Çevirenler: Abdülkerim Özaydın-Ahmet Ağırakça), İstanbul: Bahar Yayınları.
- İbnü'l-Verdî, Zeynuddîn Ömer b. Muzaffer eş-Şehîr, (1996). Târîhu İbnü'l- Verdî. II, Beyrut.
- Süryanî Mar-Yeşua, (1958). Vakayî-Name (The Cronicle of The Stylite), W. Wright (Neşr.), Mualla Yanmaz (Çev.), İstanbul.
- Urfalı Mateos, (2000). Urfalı Mateos Vakayı-namesi (952-1162) ve Papaz Grigor'un Zeyli. (Çev.: Hrant D. Andresyan). TTK Yayınları. Ankara.
- Yâkût el-Hamevî, (1977). Mu'cemu'l-Buldân. I, Beyrut.

2.1.5. Ortaçağ'da Adıyaman Tarihi ile İlgili Araştırma Kitaplar

- Adıyaman, M. Z. (1973). *Samsat Tarihi*. Ankara: Fen Matbaası.
- Akar, M. (2000). *İnsanlığın Kültür Mirası Adıyaman*. İstanbul: Peri Yayınları.
- Bulut, L. (2000). *Samsat Ortaçağ Seramikleri, Lüster ve Sraltılar*, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çağlayan, A. (1967). *Adıyaman Tarihi*. Adıyaman: Deniz Matbaası.
- Dalyan, M. G. (trz.). *Başlangıcından 1570 Yılına Kadar Adıyaman Tarihi*. Ankara: Yeni Reform Matbaacılık.

- Dalyan, M. G. (2019). *Doğu İle Batı Arasında Bir Krallık: Kommagene*, İstanbul, Kitabevi Yayınları.
- Didman, Y. (2013). *"Kommagene", Nemrut'tan Adıyaman'a Bir Tarih Yolculuğu*. Adıyaman: Adıyaman Valiliği Kültür Yayınları.
- Doğan, H. (2012). *Adıyaman Tarihi ve Kültürü Üzerine. Konya*: Kömen Yayınları.
- Gerger, M. E.- Topdemir, R. (2013). *Tarihten Bugüne Adıyaman*. İstanbul: Gerger Yayınevi.
- Köşker, Z. (2007). *Fırat'ın İncisi (Samsat)*. Ankara: Çetin Veb-Ofset Matbaacılık.
- Köşker, Z. (2004). *Suya Batan Güneş (Samsat)*. Adıyaman: Mat Yayınevi.
- Moltke, H. (1999). *Moltke'nin Türkiye Mektupları*. 3.basım (Çev.: H. Örs). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Nergiz, İ. (2013). *Eski Besni'de Yaşam*. 2. Basım. İstanbul: Fırat Basımevi.
- Önder, Ş. (2010). *Azımşehir Besni*. Adıyaman: Besni Ekspres Yayıncılık.
- Öney, G. (1969). *"1978-1979 Yılı Samsat Kazısı 12-13. Yüzyıl Seramik ve Cam Buluntuları"*. (Tarih Kongresinden Ayrı Basım), Ankara: TTK Yayınları.
- Özmen, Ü. (1969). *Kent Türkiye: Adıyaman*. Ankara: Öz Yayınevi.
- Özsait, M. (1995). *Aşağı Fırat Araştırması*. Ankara: Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi.
- Öztürk, G. (2012). *"Seyyahların Gözüyle Adıyaman", Adıyaman Tarihi ve Kültürü Üzerine. Konya*: Kömen Yayınları. 131-145.
- Ramsay, W. M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Mihri Bektaş (Çev.), MEB Yayınları, İstanbul.
- Sarı, Ş. (1956). *Adıyaman ve Kazaları*. Ankara: Yenigün Matbaası.
- Sevin, V. (1999). *Anadolu Arkeolojisi*, 2. Baskı, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Sevin, V. *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, TTK Yayınları, (VI) 50, Ankara.
- Sucu, M. (1992). *Adıyaman İli ve İlçeleri. Gaziantep: Yapım-Bugün Ajans Basım-Yayın Rek. Yayıncılık*.

- Sucu, M. (2006). *Tarih Kültür ve Medeniyet Diyarı: Besni*. Ankara: Kardelen Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Taştemir, M. (1999). *XVI. Yüzyılda Adıyaman (Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kâhta) Sosyal ve İktisadi Tarihi*. Ankara: TTK Yayınları, Ankara.
- Topdemir, R. (1996). *Bütün Yönleriyle Gerger*. Adana: Sezgi Ajans Ltd. Şti.
- Tulay, A. S., (2000). *Commagene Nemrut*. İstanbul: Turing Yayıncılık.
- Yaman, B. (trz). *Adıyaman- Nemrut Dağı/Commagene*. (Haz:) İsa Çelik, Ara Güler, Şemsi Güner, İstanbul: Minyatür Yayınları.
- Yıldırım, F. (2001). *Adıyaman*. Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, R. Y. (2006). *Fırat'tan İdil'e Medeniyetler Köprüsü*. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Yayınları.

2.1.6. Kurumlarca Adıyaman Tarihi ile İlgili Hazırlanan Kitaplar

- Açık Hava Müzesi Adıyaman. (1998). Ankara: Adıyaman Valiliği Yayınları.
- Açıl, İ. N. (2011). *Şehri Adıyaman*. Adıyaman: Adıyaman Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları.
- Adıyaman İl Yıllığı 1967, (1968). Adana: Kemal Matbaa.
- Adıyaman İl Yıllığı 1984, (1985). Adıyaman Valiliği
- Alandaki Türbeler*, (1999). Adıyaman: Müze Müdürlüğü Yayınları.
- Bektaş, F. (2012). Adıyaman: *Gavur Mahallesi: Adıyaman*, Adıyaman Belediyesi Kültür Yayınları.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Adıyaman 1973 İl Yıllığı. (1973). Adıyaman: Adıyaman Valiliği.
- Gap Gezi Rehberi-1 Gaziantep Kilis Adıyaman. (2012). (Haz.:) Kalkınma Bakanlığı. Şanlıurfa: Başbakanlık Gap Bölge Kalkınma İdare Yayınları.
- Kalkandelen, H. A. (2007). *Dünü ve Bugünü İle Adıyaman*. Adıyaman: Adıyaman Belediyesi Yayınları.
- Nemrut ve Gap*. (2002). Adıyaman: Adıyaman Valiliği Yayınları.

- Tozlu, N. (2013). *Adıyaman Efsaneleri*. Erzincan: Adıyaman Belediyesi Yayınları.
- Zeyrek, T. H., Zeyrek, Ali N., Zeyrek, Ayşegül, (2006). *Besni (Parala-Octacuscum-Bahasma: Anadolu'nun Güneydoğusunda Antik Bir Kent ve Yakın Çevresinin Arkeolojik Açidan Değerlendirmesi*. İstanbul: Besni Belediyesi Yayınları.

2.1.7. Dolaylı Olarak Ortaçağ'da Adıyaman Tarihi ile İlgili Kitaplar

- Akdağ, M. (1977). *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi I-II*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Albayrak, M. O. (1994). *Türkiye'deki Tarihi Yerler Klavuzu*. 4. Baskı. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Alican, M. (2016). *Tarihin Kara Yazısı Moğollar*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Berktaş, H. H., Ödekan, A. Ö. (1997). *Türkiye Tarihi I (Osmanlı Devletine Kadar Türkler)*. (Edt.) Sina Akşin. 5. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Eröz, M. (trs). *Doğu Anadolu Hakkında*. Ankara: Beylan Matbaası.
- Gül, M. (2010). *Ortaçağ'da Doğu ve Güneydoğu Anadolu*. İstanbul: Bilge Kültür ve Sanat Yayınları.
- Kahraman, S. A., Dağlı, Y. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi, IV/ I*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kınal, F. (1998). *Eski Anadolu Tarihi*. Ankara: TTK Yayınları.
- Lloyd, S. (2000). *Türkiye'nin Tarihi (Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları)*. (Çev.: Ender Varinlioğlu). Ankara: Tübitak Bilim Kitapları, Gökçek Ofset.
- Mccarty, J. (1998). *Müslümanlar ve Azınlıklar*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Muharrem K. (2003). *Sultan I. Mesud Devri Türkiye Selçukluları Tarihi. (1116-1155)*. Ankara: TTK Yayınları.
- Ocak, A. Y. (1996). *Babailer İsyanı (Aleviliğin Tarihsel Alt yapısı Yahut Anadolu'da İslam Türk Heterodoksisinin Teşekkülü)*. İstanbul: Dergah Yayınları.

- Sevim, A. (1993). Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi. Ankara: TTK Yayınları.
- Sevim, A. (1983). Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi. Ankara: TTK Yayınları.
- Şaşmaz, M. (2014). Türkiye'nin İdari Taksimatı, (1920-2013). Ankara: TTK Yayınları.
- Turan, O. (1993). Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Turan, O. (2003). Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Umar, B. (1982). Türkiye Halklarının İlk Çağ Tarihi. İzmir: İnkılap Yayınları.
- Umar, B. (1993). Türkiye'deki Tarihsel Adlar. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Yınanç, M. H. (2003). Türkiye Tarihi. Selçuklular Devri. Ankara: TTK Yayınları.
- Yınanç, R. (1987). Dulkadir Beyliği. Ankara: TTK Yayınları.
- Yörükkan, Y. Z. (2004). Müslüman Coğrafyacıların Gözüyle Ortaçağ'da Türkler. İstanbul: Selenge Yayınları.
- Yücel, Y., Sevim, A. (1990). Türkiye Tarihi. I. Ankara: TTK Yayınları.
- Yücel, Y. (1989). Eretna Devleti- Kadı Burhaneddin Ahmed- Mutahharten ve Erzincan Emirliği. II. Ankara: TTK Yayınları.

2.1.8. Ortaçağ'da Adıyaman Tarihi ile İlgili Kitap Bölümü, Sempozyum Bildirileri ve Dergilerde Yayınlanan Makaleler

- Alican, M. (2014). "Ortaçağda Behesni (Besni)". MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (27) 69-82.
- Alican, M.-Yıldırım, T. (2014), "Ortaçağ'da Sümeysat (Samsat)", Cappadocia: Journal of History and Social Sciences, (2), 52-67.
- Alpaydın, İ. K. (2008). "Adıyaman Şehrinin Gelişimi". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.

- Altıparmak, Ö. F. (2008). "Adıyaman ve Çevresinde Tasavvufi Gelenek". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Arslan, M. H. (2020). "Tarihten Günümüze Pağnik-Porğa Nahiyesi". Kazım Kartal, Kevser Taşdöner, Fehminaz Çabuk, Ülkü Yancı (Ed.), Tarihte Adıyaman, Devlet, Toplum ve Kültür. (ss. 441-476). Ankara: Sonçağ Akademi Yayınevi.
- Atalay, T. (2008). "Deyarbekir Vilayeti'nde Hısnımansur, Kâhta ve Besni". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Bahçeci, M. (2008). "Adıyaman İlinin Tarihi ve Kültürel Zenginlikleri Kommagene Nemrut Koruma ve Geliştirme Programı". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Barkan, Ö. L. (1953). "Tarihi Demografi Araştırmaları". Türkiyat Mecmuası, (X), 1-26.
- Bayhan, A. A., (2002). "Güneydoğu Anadolu Memlûklü Sanatı", Türkler V, Ankara.
- Baytop, A. (2011). Anadolu'dan Bitki Örnekleri Toplamış Olan Arkeolog, Antropolog ve Diplomatlar. Osmanlı Bilimi Araştırmaları. 13 (1), 81-100.
- Bezer, G. Ö. (2002). "Türkiye Selçuklularının Güneydoğu Siyaseti". Türklük Araştırmaları Dergisi, (Özel Sayı: Prof. Dr. Coşkun Alptekin'e Armağan), 79-113.
- Bilgin, Ş. (2008). "Adıyamanlı Şair ve Edibler". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Çalğan, G. (2020). "Avclıktan Üretime Adıyaman". Kazım Kartal, Kevser Taşdöner, Fehminaz Çabuk, Ülkü Yancı (Ed.), Tarihte Adıyaman,

- Devlet, Toplum ve Kültür. (ss. 423-440). Ankara: Sonçağ Akademi Yayınevi.
- Dalyan, M. G. (2003). "Moltke'nin Mektuplarında Adıyaman ve Havalisi". Türk Dünyası Tarihi Kültür Dergisi, (204).
- Demir, E. (2004). "Kahta'nın Kuruluşu, Gelişmesi ve Bugünkü Fonksiyonel Özellikleri". Gazi Ün. G.E.F.D., 24(1), 227-247.
- Doğan, A. (2021). Perrhe: Antik Kaynaklar Işığında Kommagene'de Bir Kent. Cedrus, 9 (377), 377-388.
- Doğan, H. (2017). Cumhuriyet Döneminde Adıyaman ve Besni'de Tharom (1925-1975). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 16 (2), 461-489.
- Duran, H. (2008). "Cumhuriyet Döneminde Adıyaman'da Eğitim Alanında Gelişmeler". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Eraslan, F. (2000). "Adıyaman Turuş Kaya Mezarları ve Temizlik Çalışmaları", 11. Müze Çalışmaları Ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 24-26 Nisan Denizli, Ankara.
- Eraslan, F. (2003). "Adıyaman / Besni Sofraz Küçük Tümülüs Kurtarma Kazıları", 13. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 22-26 Nisan Denizli, Ankara.
- Eraslan, F. (2005). "Samosata'dan Zeugma'ya Mozaiklerde Sanatçı Zosimos İmzası", Ayıntap Kültür Sanat Dergisi, (4).
- Eraslan, F. (2006). "Adıyaman Perre Antik Kent Kazıları Kommagene Tarihine Işık Tutacak". Bilim ve Ütopya, 12, (148), 65-67.
- Eraslan, F. (2012). "Antik Kent Perre ve Nekropolis'i" Fırat Kıyısında Tanrı Krallar, Kommagene'de Yeni Kazılar ve Araştırmalar, Jorg Wagner (Ed.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Ertuna, S. (2004). "Adıyaman İlinin Coğrafi, Turistik Ve Arkeolojik Durumu", Sivil Müdafaa Dergisi, 6, (19), 81-87.

- Gördeğir, E. (2020). "İlhanlılar Devrinde Adıyaman". Kazım Kartal, Kevser Taşdöner, Fehminaz Çabuk, Ülkü Yancı (Ed.), Tarihte Adıyaman, Devlet, Toplum ve Kültür. (ss. 343-354). Ankara: Sonçağ Akademi Yayınevi.
- Güçhan, N. Ş. (2010). "Adıyaman'daki Kültür Varlıklarının Nemrut Dağı Odaklı Değerlendirilmesi: Kommagene Nemrut Koruma Geliştirme Programı (KNKGP)", II. Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 10-12 Ekim, Adıyaman.
- Güçhan, N. Ş. (2010). "Nemrut Dağı Tümülüsü Çevre Düzenleme Avan Projesi", II. Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 10-12 Ekim, Adıyaman.
- Güçhan, N. Ş. (2010). "Nemrut Dağı Tümülüsü'nün Çağdaş Sunumu ve Yönetimi için bir Tasarı: Adıyaman Hizmet Evi", II. Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 10-12 Ekim, Adıyaman.
- İnan, A. (2008). "Adıyaman'da Son Dönem Osmanlı Ulemasından İki Portre: Mahmud Hilmi Efendi ve Mustafa Hayri Efendi". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Hauptmann, H. (2012). "Kommagene'de İlk Neolitik Dönem Kültürel Betimler", Fırat Kıyısında Tanrı Krallar, Kommagene'de Yeni Kazılar ve Araştırmalar, Jrg Wagner (Edt.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Jacobs, B. (2012). "Nemrut Dağı'ndaki Kutsal Alan", Fırat Kıyısında Tanrı Krallar, Kommagene'de Yeni Kazılar ve Araştırmalar, Edt. Jörg Wagner, Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Karlığa, B. (2008). "Medeniyetler Kavşağında Adıyaman". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Kartal, M. (1998). "Samsat Yöresinin Paleolitik Çekirdekleri Hakkında Tekno-Tipolojik Gözlemler". A.Ü.DTCF Dergisi, 1 (38) 157-172.

- Kılınçkaya, D. (2008). "Adıyaman'a Tarihin Perspektifinden Bakmak". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Kızıl, A. (2008). "Lucianus'un Samosata'sı". Uluslararası Samsatlı Lucianus Sempozyumu, 17-19 Ekim Adıyaman.
- Nalçı, A. (2021). Osmanlı Eğitiminde Modernleşme Gayretlerinin Taşraya Yansıması: Adıyaman, Besni ve Kâhta Erkek Rüşdiyeleri Örneği. Tarih ve Gelecek Dergisi. 7(1), 33-61.
- Özbey, A. (1981). "Adım Adım Anadolu, Adıyaman ve Çevresi". Bilim ve Teknik Dergisi, 14 (166) 42-44.
- Özgüç, N. (1985). "Sümeysat Definesi", Belleten. 49 (195), 441-450.
- Özgüç, N. (1987). "Samsat Mühürleri", Belleten. 51 (200) 429-440.
- Özkan, A. (2020). "Kommagene Bölgesi Yerleşim Birimlerinde Roma ve Geç Antik Çağ". Kazım Kartal, Kevser Taşdöner, Fehminaz Çabuk, Ülkü Yancı (Ed.), Tarihte Adıyaman, Devlet, Toplum ve Kültür. (ss. 385-406). Ankara: Sonçağ Akademi Yayınevi.
- Özkan, S. (1993). "Kummuh/Kumaha". Tarihi İncelemeleri Dergisi. VIII, 65-80.
- Öztürk, N. (2008). "Osmanlı Döneminde Adıyaman Vakıfları". Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Redford, S. (1994). "Ayyubid Glass From Samsat", Turkey, Journal of Glass Studies, 36, Newyork: Corning Museum of Glass, 81-91.
- Rençber, F. (2013). "Adıyaman Alevilerinin Türbe Veya Yatır Ziyareti: Safvan Bin Muattal Örneği". Adıyaman Uluslararası Safvan Bin Muattal Ve Ahlâk Sempozyumu, 15 -16 -17 Şubat 2013, Adıyaman.
- Saatçi, T. (1985). "Sümeysat Definesi Sikkeleri" Belleten, 49 (195) 451-466.
- Salman, B. (2012). "Kommagene ve Suriye Bölgesi Mozaiklerinde Yerel Özellikler ve Yabancı Etkiler: Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", JMR, (5). 187-200.

- Şahin, S. (2008). "Medeniyetler Kavşağında Kommagene Uygarlığının Yeri ve Anlamı", Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül, 2006 Adıyaman.
- Şenyürek, M. (1961). "Hatay'da ve Adıyaman'da Tarih Öncesi Araştırmaları". Belleten, 25, (99).
- Şeşen, R. (1997). "Haçlı Seferleri Sırasında Güneydoğu Bölgesinin Siyasi Ve Sosyal Durumu, Haçlılarla Yapılan Mücadeleye Katkısı". Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu, 23-25 Haziran, İstanbul.
- Taşdöner, K. (2020). "Kommagene Kralı I. Antiokhos'un İç ve Dış Politikası". Kazım Kartal, Kevser Taşdöner, Fehminaz Çabuk, Ülkü Yancı (Ed.), Tarihte Adıyaman, Devlet, Toplum ve Kültür. (ss. 277-300). Ankara: Sonçağ Akademi Yayınevi.
- Taşkın, Ü. (2014). "Salnamelere göre Adıyaman ve Çevresinde Aşiretler", Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu –I 03-04 Nisan 2014, Adıyaman.
- Toprak, S. V. (2013). "Osmanlı Devleti Hizmetinde Bir Aşiret Ve Lideri Rişvanzâde Seyyid Abdurrahman Paşa", İÜEF Tarih Dergisi, (58), 65-85.
- Tunç, M. N. (2020). Hurûfât Defterlerine Göre Vakıf Kurumlarında Yaşanan Sıkıntılar: Adıyaman Vakıfları Örneği. Vakıflar Dergisi. (53), 101-114.
- Uysal, Z. "Samsat Kazılarında Bulunan Cam Kandiller", Turkish Studies Social Sciences, 14 (3), 1139-1158.
- Uysal, Z. (2020). "Samsat Kazılarında Bulunan Cam Bilezikler", Sanat Tarihi Dergisi, 29 (1), 301-317.
- Yıldırım, K. (2008). "Bir Dilbilimci Olarak Ebûbekir el-Kahtâvî", Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman.
- Zeyrek, T. H. (2008). "Arkeolojik Buluntuların Işığında Besni ve Yakın Çevresinin Tarihçesi", Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül, 2006 Adıyaman.

Jones, P. C. (2013). "Mithradates II of Commagene: A Note", Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bd. (184).

2.1.9. Adıyaman Tarihi ile İlgili Tezler

- Aktürk, H. (2013). Toplumsal Değişme ve Alevi Dernekleri: Adıyaman Örneği. (Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, N. (2007). Adıyaman İli ve Çevresindeki Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dalyan, M. G. (2003). Selçuklular Zamanında Adıyaman. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi OsmanpaŐa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilaver. M. (2020). Zeugma Geç Antik Dönem Konutları. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eraslan, F. (1997). Adıyaman Müzesinde Bir Grup Terrocotta Figürü. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Firdevsoğlu, İ. (2013). Adıyaman Yöresi AŐiretleri. (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökalp, İ. (2019). Adıyaman'ın Dini Coğrafyası. (Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karpuz, G. G. (2014). Adıyaman, Elazığ, Hatay, Mardin, Şanlıurfa Müzelerinde Bulanan İslami Dönem Cam Eserler. (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rençber, F. (2012). Adıyaman'da Alevilik. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Őahit, C. (1997). Türk Hâkimiyetine Geçişle Birlikte Adıyaman'da Meydana Gelen Mimari Eserler. (Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tunç, M. N. (2018). 18. Yüzyılda Adıyaman (Hısn-ı Mansur, Behisni, Gerger, Kâhta ve Samsad) İdarî, Sosyal ve İktisadî Tarihi. (Doktora Tezi). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşar, İ. C. (2010). Adıyaman İli ve İlçelerindeki Evliya Anlatıları. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, S. (1991). Adıyaman Çevresi Kenar Kazıyıcılarının Biçimsel Tipolojisi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Z. A. (2019). Adıyaman Mor Petrus –Mor Pavlus Kilisesi'nde Dini Hayat, İnanış ve Ayin Usullerine Dinler Tarihi Perspektifinden Bir Bakış. (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

2.1.10. Ansiklopedilerde Adıyaman

- Cahen, C. (1986). "Besni," The Encyclopedia of Islam. (I).
- Darkot, B. (1989). "Hısn-ı Mansur". İslam Ansiklopedisi, (VII, 454-455). İstanbul: MEB Yayınları.
- Demirkent, I. (1989). "Sümeysat". İslam Ansiklopedisi, (XI, 232-236) İstanbul: MEB Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (1988). "Adıyaman". DİA, (I, 377-379). İstanbul: TDV Yayınları.
- Meydan Larousse, (1990). "Adıyaman". (I, 102). İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Meydan Larousse, (1992). "Kommagene", (VII, 6912). İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Taştemir, M. (1992). "Besni". DİA. (V, 540-543). Ankara: TDV Yayınları.
- Yinanç, M. H. (1979). "Besni". İslam Ansiklopedisi. (II, 570-572). İstanbul: MEB Yayınları.

Yurt Ansiklopedisi, (1981). "Adıyaman". (I, 190-201). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

TARTIŐMA ve SONUÇ

Bibliyografya akademik ve bilimsel çalışmalar için vazgeçilmez bir başvuru kaynağıdır. Dolayısıyla herhangi bir alanda araştırma yapmak isteyen bir kişinin metodolojik olarak bu alanda yapılan çalıŐmalara veya ilgili kaynaklara bakması gerekmektedir.

Şehir tarihi araŐtırmalarının artmasıyla kent bibliyografyaları bir ihtiyaç hali doğurmuŐtur. Bibliyografya çalışmalarının son dönemlerde ülkemizde de artmış olması yeni yapılacak çalıŐmalara kolaylık sağlaması bakımından son derece önemlidir. Anadolu'daki birçok şehrin kadim geçmiŐi olması dolayısıyla şehir tarihi çalışmaları aynı zamanda sosyal ve kültürel tarihe önemli katkı sunmaktadır. Bu bakımdan araŐtırmacıların şehir tarihi çalıŐmalarında ihtiyaç duyacakları kaynakların belli bir bibliyografya dâhilinde olması çalışmalarının yetkinleşmesine yardımcı olacaktır.

Ortaçağ'da Adıyaman ile ilgili kaynakların dağınik olması nedeniyle şehrin bu dönemine dair çalışmaların pek olmadığı ve şehir hakkında çalışmaların daha ziyade arkeoloji ve sanat tarihi ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu çalışma Ortaçağ'da Adıyaman'ı ve bölge tarihini çalıŐacak araştırmacılar için kolaylık sağlayarak başvuracakları bir kaynak havuzu olmayı hedeflemektedir.

KAYNAKÇA

- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dökümantasyon Daire Başkanlığı.
(1995). *Arşivcilik Bibliyografyası (Türkçe ve Yabancı Dillerde Yayınlanmış Kaynaklar) 1979-1994*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dökümantasyon Daire Başkanlığı.
- Darkot, B. (1989). "Hısn-ı Mansur". *İslam Ansiklopedisi*. (VII, 454-455). İstanbul: MEB Yayınları.
- Demirkent, I. (1989). "Sümeysat". *İslam Ansiklopedisi*. (XI, 232-234). İstanbul: MEB Yayınları.
- Durmuş, İ. (2002). "Kitabiyat". *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. (XXII, 83-85). Ankara: TDV Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (1988). "Adıyaman". *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. (I, 377-379). İstanbul: TDV Yayınları.
- Karlığa, B. (2008). "Medeniyetler Kavşağında Adıyaman". *Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 8-10 Eylül 2006, Adıyaman*.
- Kent Araştırmaları Bibliyografyası, (2010). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Özkan, S. (1993). "Kummuh/Kumaha". *Tarih İncelemesi Dergisi*. VIII. 65-80.
- Taştemir, M. (1992). "Besni". *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. (V, 540-543). Ankara: TDV Yayınları.
- Yurt Ansiklopedisi*, (1981). "Adıyaman". (I, 190-201). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Sucu, M. (1993). Adıyaman İli ve İlçeleri. 2.baskı. Gaziantep: Bugün Ajans Yayıncılık.
- Taştemir, M. (1999). XVI. Yüzyılda Adıyaman (Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kâhta) Sosyal ve İktisadi Tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The bibliography is the primary reference for scientific studies. It is defined as the branch of science that examines the formal aspects of works written on a certain subject in a certain classification list. The root of the word is derived from the combination of the Greek words book and passed into our language from French. While it is also specified as a bibliography in Turkish, it can be said to be the body of introductory information that gives the tag of the book, such as the editorial board, place of publication, year, number of pages. A bibliography can provide systematic information about works related to a nation, tribe or period, as well as the author's work on a particular subject. In this way, it ensures that people who will do research on a subject can access resources more quickly and healthily. The bibliography, which is usually at the end of academic studies, also provides the opportunity to find sources from a certain field together for the person who will do research in any field.

Method

Anatolia's relationship with neighboring civilizations has always been intense. In the ancient past of Anatolia, many cities have been the capital of various civilizations. Adiyaman, which has a modest size today, has been the center of one of the important civilizations of the ancient period for a long time. Although the historical past of the city goes back to the Hittites, its main importance is BC. II. It won the century when it was the capital of the Commagene kingdom. The fact that the city is located on the banks of the Euphrates and has a sheltered structure against attacks compared to the surrounding areas has made this place suitable for settlement. It is seen that the books written about the city or the academic studies made are mostly about the history of Commagene and some archaeological remains here. There are many books about the history of Commagene, especially by many European archaeologists, art historians and writers. In addition, it has been discussed in the works that tell the political history of the region and give indirect information about the city during the Roman period. Being one of the important centers in the struggles with Byzantium after the conquest of Adiyaman and its environs by the Muslims in the Medieval, it became the one mentioned in the Islamic sources. In this sense, historical and geographical works from the medieval sources of the city and its surroundings are listed.

Findings (Results)

Adiyaman maintained its importance as a border city after the Islamic conquests in the Middle Ages. However, due to this situation, it was mentioned indirectly in medieval sources that it changed hands by many powers in various periods. It should be noted that there is more information in Islamic sources

about the important border castles in the Middle Ages, which are the districts of Adıyaman today. When the books, articles, symposiums and thesis studies about Adıyaman were examined, it was determined that the most researches on the city were archeology and art history studies. Due to the fact that the data about the city began to increase while it was under the domination of the Ottoman state, the studies of the Ottoman period became widespread. In addition, after the establishment of Adıyaman University, while academic studies on the city increased, it was seen that research on its history increased as well. However, the studies on the historical and cultural values of the city have not reached a sufficient level yet and they will only be overcome with the efforts of the researchers.

Conclusion and Discussion

Although the city has been an uninterrupted settlement since ancient times, its name has become sparse in the sources of the period since it could not maintain its former importance. Therefore, since information about the city is indirectly given in the sources, it has become more difficult to get information about the Islamic period. In this case, many researchers had difficulty in revealing the history and culture of the city in detail because they could not find sufficient resources. Undoubtedly, the abundance of resources that social science researchers will obtain for their studies is the most important feature that increases the originality and value of the study. The aim of the study is to bring together the sources related to the history of Adıyaman and to provide convenience to researchers who will study the history of the city and the region. In addition to Adıyaman's prehistoric, first and medieval histories, the bibliographies of theses, papers, articles, books and book chapters about the Ottoman period were discussed under separate headings. The research is important for researchers who want to do academic and scientific studies on the history of Adıyaman and its surroundings, in finding the resources to apply.